ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН
СЛУЧАЯТ НА ГАНИМЕД

Превод от руски: Мария Георгиева, 1983

chitanka.info

От професионална гледна точка на Анджей Волчек му се падна невероятен късмет, но уравненията на живота са много по-сложни от всяка математика — на такъв късмет може да зарадва само закоравял себелюбец.

Анджей тръгна към спътниците на Юпитер с надежда да напише серия сериозни очерци за изследователите на галилеевите луни и нищо повече. С рейсовата ракета гой пристигна благополучно в районната база „ЮП — 12“, откъдето се готвеше при пръв удобен случай да стартира за Ганимед. След няколко досадни задръжки такъв случай му се удаде, но журналистът не успя да излети, защото около два часа преди старта на Ганимед избухна епидемия.

Сякаш някаква влажна космата лапа полази по гърба на Анджей, когато осъзна напълно смисъла на новината. Та нали сега той трябваше да бъде там, а не тук!

При мисълта от какво се е спасил го обхвана радостна и тревожна възбуда, от която го беше срам, но против която нищо не можеше да стори. За щастие той бе просто длъжен незабавно да изпрати репортаж за случилото се и професионалните грижи изместиха личните му преживявания. За да получи информация в базата, която сега приличаше на разтревожен мравуняк, наложи се да използува целия си опит и онази нахална настойчивост на журналистите, която толкова много дразни, но понякога им е необходима не по-малко от умението да пишат.

Скоро до Земята бе изпратен първият му репортаж.

Те са шестима. Сега целият свят знае имената им, но колко тъжна е причината за това!

Преди няколко часа, когато разговарях с тях по стереокомуникатора за предстоящото си посещение в тяхната станция, те се усмихваха, шегуваха се и обещаваха да ме напоят с такива „ганимедски билки“, които веднага ще изгонят от мене духа на суетата и ще ме насочат към вечното, т.е. към изследването на Ганимед… Сега те не могат да помръднат.

Кой би могъл да очаква тази трагедия, макар че сега, разбира се, може да се появи някой биолог с дебел том свои

трудове и да отправи изобличителните думи: „Аз предвиждах това!“

Каква полза! С друго са заети мислите ни сега тук, в базата.

Ганимед, където е разположена станцията, не може да се нарече планета, защото е спътник на Юпитер. Но в същност той е планета, подобна на Меркурий. Благодарение на масата си Ганимед има атмосфера, хидросфера, а както стана ясно сега и биосфера.

Последното обстоятелство изисква известни пояснения, защото, изглежда, в него се крие ключът на трагедията. Студената, покрита с полузамръзнали газове повърхност на Ганимед, до днес се считаше безжизнена. Но крачките на човека към нови светове, това е настъплението и на самата Земя. Няма и вероятно няма да има възможност човешкият организъм да се избави от своята „вътрешна биосфера“, тъй като гибелта на всички бактерии и вируси в тялото е пролог към гибелта на самия човек. И понеже той сега овладява Вселената, още с появата му, често независимо от волята му, всеки кът от Космоса става арена на борбата между земния живот и извънземните условия.

А къде остават дезинфекцията, филтрите, ще попитате вие? Да, разбира се, човекът прави всичко, което може да направи. Но опитайте се да уловите всяка капка на дъжда, да хванете всяка носена от вятъра прашинка… А тази задача е къде-къде по-проста от онази, за която става дума тук.

Филтри, дезинфекция! Нима космическият вакуум или студът, близък до абсолютната нула, не са най-добрият филтър, най-добрата дезинфекция? Но и те не винаги са надеждна преграда.

Още повече, че човекът и средата си взаимодействуват. Вторият закон на термодинамиката гласи, че топлината от горещото тяло неминуемо се предава на студените тела. Обратният процес — от студено към горещото тяло — по принцип е невъзможен. Другояче

е в биологията. И най-изолираното човешко селище може да окаже необратимо влияние върху средата. Но и самата среда влияе върху човека и за това прегради няма — следователно живият микросвят влиза в допир с външната среда. Може плътно да се затворят всички врати, да се херметизира някакъв оазис срещу въздействието на температури, радиации, електромагнитни полета, но не и срещу привличането. А само то дори може да се окаже напълно достатъчно.

С една дума, ние знаем и въпреки всичко не знаем какво е станало на Ганимед. Знаем, че страшната болест, мълниеносно покосила хората там, е предизвикана от вируси. Какви? Такива, които са преодолели херметизацията, излезли са на свобода, изменили са се неузнаваемо и вече преобразени са се върнали в човека? Или може би болестта е предизвикана от свои, доморасли вируси, които не са излизали от станцията и които Ганимед все пак някак си е докоснал със своята зловеща магическа пръчица?

Тъкмо тези неща трябва да се изяснят при изследванията на място, засега те тънат в тайнствен мрак.

Това е всичко, което узнах от специалистите в базата, които ми дадоха тези пояснения, без за минута да се откъснат от напрегнатата самоотвержена работа по спасяването.

Какво е състоянието на хората на Ганимед? Пристъпът започнал с внезапно и рязко покачване на температурата до 41 градуса. На всички пострадали им се вие свят и имат болки в ставите. „Също като средновековна инквизиция“ — каза един от болните, докато все още беше в състояние да се шегува.

Сега температурата е спаднала. Но всяко движение се съпровожда с толкова силно виене на свят, че хората са принудени да лежат неподвижно.

При тях има комплект от прекрасни медикаменти и великолепна апаратура за микробиологични изследвания. Един от шестимата е лекар… Но единственото нещо, което

те могат да направят, бе да вземат антибиотици и интерферон и да дават кръв за анализ. Данните от нея се получиха веднага тук на „ЮП“, после и в земните лаборатории: в момента ги проучват най-добрите биолози и медици на планетата.

След няколко минути за Ганимед излитат двама лекари от базата. Те са отлични специалисти с обширни познания по микробиология. Въоръжени са с най-съвършена апаратура, изпълнени са с оптимизъм, макар да не крият, че досега не им се е случвало да се сблъскват с такава сложна задача.

— Победата над неизвестната болест е въпрос само на време и на интелектуални усилия — ми каза началникът на района Джамид Акмолаев. — Положението на болните е сериозно, но все още не е безнадеждно. Да се надяваме, че времето ще ни стигне… Ще добавя още, че зад хората, които отиват на Ганимед, се възправя с цялата си мощ съвременната наука.

Когато лекарите минаваха през шлюза, сандъчетата със скъпата апаратура в ръцете им кой знае защо ми напомниха куфарчетата, с които лекарите от далечното минало никога не се разделяли. В тази асоциация има нещо символично. Някога лекарите също така безстрашно са тръгвали срещу чумата и холерата. Само че тогава те са били почти „невъоръжени“. Но целите им си остават все същите — битка със смъртта на Земята и в Космоса: навсякъде!

Пожелахме им успех. Един от тях, спомнил си старинно поверие, се усмихна и ни изпрати по дяволите.

Анджей сложи точка и изтри потта от челото си. Съмненията го обзеха с нова сила — правилно ли бе да въвежда нотка на ободряващ оптимизъм? Може би трябваше да спомене за лицата на болните?

Прилоша му само като си представи как изглеждаха те… Не, не, засега не бива да се говори за това! Всичко ще свърши добре. В края на краищата какво е една болест, та макар и неизвестна, макар и

космическа, в епохата, когато човекът вече е в състояние да управлява наследствеността и се готви за полет към другите звезди?

Два часа по-късно лекарите кацнаха на Ганимед. След още час и половина на Земята бе изпратен нов репортаж на Анджей Волчек.

Трудно ми е да намеря думи. Тежко ми е да пиша, затова ще бъда протоколно кратък.

В 13,40 по независимо време ракетата с лекарите достигна повърхността на Ганимед. В 13,58 те вече бяха влезли през шлюза в станцията. Наблюдавахме ги през стереокомуникатора. С маски, с ръкавици, с напълно изолирани престилки те се наведоха над болните. Движенията им изглеждаха бавни, но всъщност колко бързо и умело вършеха всичко! Дадоха вода на болните, сложиха им венозни инжекции, взеха им кръв и секрети за изследване. Електронният диагностик, който бяха донесли със себе си от базата, както и диагностикът на станцията не можа да определи болестта. Впрочем никой не се надяваше на това, тъй като в паметта на машините няма данни за тази неизвестна болест от космичен произход.

Така мина времето до 14,37. Лекарите успяха да нагласят походната лаборатория. Но не успяха да преминат към широка програма за изследване, тъй като в 14,40 един от тях се почувствува зле. В началото на следващия час стана ясно, че и двамата са заболели от същата болест, от която страдат и техните пациенти.

Такова е положението на нещата сега. Болните са вече осем. Състоянието на първите шест… Никой не може да каже дали то се е влошило или подобрило, защото не се знае как протича болестта и кое би следвало да се смята за благоприятен симптом. Болките са спрели, температурата е спаднала под 36 градуса. Но хората почти не виждат и, изглежда, тази слепота прогресира. Не им се вие вече свят, но чувствуват такава слабост, че нямат сили дори да вдигнат ръка.

Положението в земните лаборатории ви е известно. Подвигът на заболелите лекари не бе напразен. Те получиха ценни сведения, монтираха автоматика, чрез която телеметрията показва състоянието на болните. За да се стигне до сигурен метод на лечение обаче, трябва най-напред да се открие причинителят, да се определи как действува той. Дори и в такъв момент за това е необходимо време…

Време и усилия на интелекта… Неразрешими задачи няма. И специалистите, и болните не губят надежда. „Ние не смятаме да умираме — казват те. — Предайте на Земята, че ще дадем достатъчно време на лекарите.“

Време! Всичко зависи само от времето.

Анджей не знаеше дали самият той вярва в това, което бе написал на края.

Той излезе от стереокабината. Въртенето на станцията създаваше привичното усещане за тежест, подковообразният коридор без прозорци приличаше на подземен тунел. По пода, може би за пръв път откакто съществуваше базата, се търкаляха хартийки; Анджей машинално отбеляза мислено тази красноречива подробност. Трябваше отново да събира информация. Въпреки личните си задръжки — трябва. Цяла мъка е да получиш информация от хора, които не са на себе си, заети са със спасителна работа или, нещо още по-лошо, самозаблуждават се, че вършат това, защото само така могат да заглушат чувството си за вина пред онези, които чакат помощ от тях, а те не са в състояние да им я окажат. Разбира се, те се дразнят от сновящия насам-натам репортьор. Но най-силно, като същински зъбобол ги измъчва мисълта, че с появата на журналиста те са изпаднали в незавидното положение да бъдат непрекъснато наблюдавани от зоркото око на обществеността в момент, когато това им се иска по-малко от всякога. Ако зависеше от тях, те биха залостили всички врати, не биха позволили да бъде написан нито ред! От психологична гледна точка не бе трудно да ги разбере човек.

Анджей бе свикнал с всичко това, но дори и той все отлагаше момента, когато ще трябва да престъпи прага на кабинета на началника

на района.

Не му даваше покой смътното чувство за неудобство. Там загиват хора, а той описва как загиват. Но той е длъжен, именно длъжен да пише… Съществува един отвратителен за дадения момент и място израз: „Сензационен репортаж“. Да, но както и да го извърташ, фактът, че той се бе оказал свидетел на нещастието, лично за него като репортьор бе наистина сполука.

Нямаше да е зле, ако светът бе мъничко по-прост…

От тези мисли го откъсна появата на санитарния инспектор, който се изтърколи като топка някъде от дъното на коридора и замря при вида на журналиста.

— А, вие ли сте… — погледът на изпъкналите му очи се спря върху Анджей. — Тъкмо ми трябвате. Спомних си, че искахте да ме питате нещо.

Анджей застана нащрек — никой досега тук не бе изявявал желание да му дава интервю. Внезапно забеляза как треперят късичките ръце на инспектора. Изостреният усет в миг му подсказа какво би могло да доведе при журналиста човека, който отговаряше за санитарната безопасност на всички станции от района.

— Възможно е, възможно е — рече той уклончиво. — Струва ми се обаче, че всъщност вие искахте да ме питате нещо.

— Така ли? — инспекторът отвори леко уста. — Ах, да, да! Спомних си, че ни прекъснаха… Впрочем няма значение. Какво исках да кажа? В репортажите си вие пропуснахте един момент… твърде съществен момент. Как така, въпреки че на теория ни е известна способността на микроорганизмите да мутират, на практика все пак допуснахме… Разбирате ли ме?

— Предполагах — отвърна Анджей, като се отдръпна леко встрани, — че по-добре е да не се засяга този въпрос, преди специалната комисия да е стигнала до някакво заключение.

— Разбира се, разбира се! И все пак не би било зле някои неща да се изяснят предварително. Та макар и един такъв общ принципен момент: цялата ни работа тук е пресметнат риск. Да! Иначе не може да бъде. Не мо-же!

Инспекторът като че искаше да хване Анджей за копчето.

— Такава е спецификата на нашата работа — говореше бързо той, сякаш се боеше да не го прекъснат. — Като при алпинистите.

Колкото до мерките за безопасност, те са разработени от най-добрите специалисти и ние ги прилагаме безпрекословно, до последната запетая. Тук в това отношение съвестта ни е чиста…

— Защо казвате „съвестта ни“ — прекъсна го Анджей. — Нима в района има и друг инспектор?

— Аз просто така, по навик, нали сме колективисти… Извинете, друго исках да кажа. Та, значи, мерките… Вие нямате представа колко лекомислено се отнасят изследователите към спазването на правилата. Честна дума, също като деца! Виждате ли, пречело им… Колко пъти съм докладвал…

— Всичко това е много интересно — каза хладно Анджей. Навикът да изслушва събеседника си докрай се бореше с гнуслива жалост. — И дори важно. Но, извинете, то не е актуално. Кажете по-добре какво смята да прави базата сега? Вашето мнение във връзка с това?

Като че някой внезапно изпусна всичкия въздух от инспектора — толкова се сви лицето му.

— Базата ли — повтори той объркано. — Доколкото ми е известно, Акмолаев има намерение да чака резултатите от изследванията…

— Значи ли това, че няма да изпратят на Ганимед никой друг и че болните ще останат без помощ?

— Това не е мое решение!

— Но вашият глас…

— Аз съм само инспектор. И, знаете ли, сега съм много зает, много… Друг път ще поговорим!…

Инспекторът си тръгна бързо, като мърмореше нещо под нос.

„А някои мои колеги на всичко отгоре пишат, че Космосът е пълен с герои — помисли си Анджей, изпращайки го с поглед. — М-да…“

Кабинетът на началник — района бе само притворен и още отдалеч Анджей долови отделни думи, които го накараха да се запромъква като куче, попаднало на следа. Без сам да забелязва, той влезе на пръсти.

Впрочем никой не му обърна внимание. Зад бюрото, по-зачервен от всякога, седеше Акмолаев. Срещу него стоеше човек, толкова слаб, сякаш беше само с две измерения, целият в черно, със сурово и зло

лице. Острият като нож профил на непознатия закриваше от свития в ъгъла Анджей илюминатора, покрай който бавно плуваха ярките огънчета на звездите.

— Разрешете ми да повторя доводите си — упорито каза човекът в черно.

— Чух ги вече.

— Вие и вашето земно ръководство още от самото начало се обвързахте с едно неправилно решение. Предубеждението ви пречи да ме разберете.

— Нямам никакви предубеждения.

— Имате.

— Това не е разговор по същество.

— Вие сам избягвате разговора по същество.

— Слушам ви вече четвърт час.

— Слушате, но не чувате.

— Не ви ли се струва, че злоупотребявате с търпението ми?

— Не, тъй като става дума за спасяването на хора.

— Човек ще помисли, че единствен вие сте загрижен за това.

— Аз съм единственият, който би могъл да ги спаси.

— Много сте скромен, няма що.

— Познавам възможностите си.

— Смятам, че е безсмислено да спорим повече.

— А, тъй значи!

— Да, тъй.

Двамата замълчаха.

Внезапно целият кабинет бе залян с червеникав отблясък. Акмолаев и непознатият изведнъж обърнаха глави към илюминатора, през който започваше да се вижда мръсночервеният край на Юпитеровия диск.

Като нажежен раздърпан облак, страшно набъбнал от огнени езици, дим и злъч, той изпълни целия илюминатор. В неговия блясък светлината на лампата потъмня. Акмолаев и подчиненият му бяха виждали, разбира се, много пъти тази картина и все пак не можеха да откъснат поглед, сковани като че пред лицето на тази космическа Медуза.

Най-после дискът отплува и в илюминатора отново зацари спокойна звездна чернота. Събеседниците сякаш се събудиха,

спогледаха се един друг.

— Добре — прекъсна мълчанието неприязненият глас на непознатия. — Само един въпрос. Ще наруша ли закона или някакво друго космическо правило, ако сега ида и се обеся?

Акмолаев скочи. Търколилата се от бюрото писалка издрънча.

— Вие… — Акмолаев се задъха. — Вие с ума ли сте?

— Аз просто питам. Има ли право човек да се разпорежда със собствения си живот? Да или не?

— Но почакайте!

— Да или не?

— Да допуснем, че има. — Акмолаев се отпусна тежко в креслото. — И след това какво?

— А щом е тъй — продължи невъзмутимо човекът в черно, — вие нямате право да ми забранявате да избера начина на самоубийство.

— Имам — изкрещя Акмолаев. И веднага добави с отпаднал глас: — Ако това е заплаха, Мей, то тя е недостойна. Как можете… Как можете да устройвате мелодрами, когато на Ганимед…

— Вашата непреклонност ме заставя — бързо отвърна Мей. — Искам да отлетя на Ганимед. Аз съм лекар, моето присъствие там е необходимо. Та там няма даже кой вода да им подаде… Вие смятате, че това ще бъде напразна жертва. Аз пък съм убеден, че болестта няма да ме докосне. Вие не вярвате, че работата стои именно така, моите доводи не убеждават никого, вие не ми разрешавате полет. Добре, нека приемем, че вие сте прави. Моето намерение е намерение на самоубиец. Тогава бъдете логични докрай. Законът не забранява на човека да се разпорежда със здравето и живота си. Следователно аз не искам нищо противозаконно. Е, тогава ме оставете да направя това, което съм намислил. Всичко е така просто и ясно. Имате ли още нещо да кажете?

Скулестото лице на началника изглеждаше остаряло. Той мълчеше. Свил се в ъгъла, Анджей местеше поглед ту към единия, ту към другия. Не можеше да определи своето отношение към това, което ставаше. Този Мей, когото той нито веднъж не беше видял в базата, предизвикваше неволно възхищение. И в същото време беше някак си неприятен.

— Да — зазвуча в тишината безстрастният глас на Акмолаев. — Но вие не сте в пустинята. Освен юридическите закони, съществуват и

нравствени. Ако това не ви говори нищо, съжалявам ви. Това е всичко.

— Значи, забраната остава в сила?

— Нищо друго ли не ви интересува?

— В дадения момент нищо друго няма значение. Забраната си остава в сила?

— Да.

— Тогава прощавайте.

Непознатият рязко се обърна и почти избяга. Анджей се спусна след него, но го догони едва в края на коридора.

— Почакайте, може ли да ви попитам?

— Да?

— Аз… — Анджей се объркa, което рядко се случваше с него — знаете ли, там в кабинета аз слушах…

— Е, и какво?

— Нищо… — Анджей внезапно се озлоби. — Не се натрапвам, няма да ви разпитвам, щом не искате.

За един миг като че смисълът на думите му, изглежда, не достигна до съзнанието на непознатия, но нещо в израза на лицето му се измени.

— Вие сте от пресата? — Въпросът прозвуча като обвинение. — Човек, който съди за всичко, без да участвува в нищо? Да не би да искате да кажете, че сте мой привърженик?

— А нима светът се дели на ваши привърженици и ваши противници?

— Сега — да, защото от това зависи съдбата на онези от Ганимед.

— Без да познавам същността на работата, не мога да бъда ничий привърженик.

— А като я узнаете, ще станете ли?

— Може би. Но не мога предварително да заема никаква позиция.

— Откровено! Най-напред един въпрос: защо лекарят, след като е в постоянен контакт с болните, сам рядко се заразява?

— Очевидно предпазните мерки…

— А когато не е познавал тези мерки? Например в Средновековието? Тогава какво?

— Но нима чумата е щадила лекарите повече?

— Да! Това не е измислица, а статистика. Отговор на въпроса, защо това става така, може да бъде знаменитият казус на доктор Петенкофер.

— Извинете?

— Петенкофер — научният враг на великия Кох. Когато Кох открил причинителя на холерата, то Петенкофер с професионална упоритост, на която може да съперничи само магарешката, твърдял, че всичко това е празна работа. За да посрами окончателно Кох, той демонстративно изпил култура с най-вирулентни вибриони. И представете си, даже не повърнал! Този случай и досега предизвиква изумление, а отговорът е съвсем прост. Петенкофер не се е разболял, защото не вярвал във възможността да се разболее! Най-искрено, най-фанатично той не е допускал мисълта, че вибрионите са смъртоносни. Ето в това се крие ключът: човек няма да се разболее, ако той абсолютно, до последната клетка на мозъка си е убеден в своята неуязвимост.

— Но това е абсурд! Вие, медикът, не можете да не знаете…

— Абсурд? О, да, разбира се… Но аз до такава степен съм развил у себе си способността да си самовнушавам, че мога безнаказано да поглъщам всякакви дози от най-страшните вируси и бактерии. А на всяка крачка ме посрещат с това „абсурд!“ Теорията не допускала, същият този Кох… Изправят насреща ми Кох, а на фактите противопоставят теорията! И в резултат: аз, единственият, който може да помогне на тези от Ганимед, аз дето, бих казал, цял живот съм се готвил за това, съм отстранен. Човекът, видите ли, не бил способен… А кой е измервал предела на неговите възможности? Тези, които са толкова далеч от огнената линия. Евнусите могат ли да съдят за любовта, стридите — за риска, чиновниците — за творчеството… Това е смешно и гнусно! И опасно, когато властта е в техни ръце. Но защо тогава ти, представителю на пресата, не тичаш към микрофона, да мобилизираш общественото мнение, докато не е късно?

— Във всеки случай аз съм длъжен да изслушам и другата страна.

— Вярно, вярно, правилата над всичко… Даже в такава минута. А ще бъде късно! Късно! Прощавайте.

— Една минутка…

Но Анджей с неговия почти двуметров ръст вече престана да съществува за събеседника си. Журналистът поклати глава и се отправи към кабинета на началника на района.

Когато Акмолаев видя влизащия при него репортьор, върху лицето му като че ли се изписа мисълта: „Само вие ми липсвахте!“

— Нещо ново — попита Анджей, сядайки с израз на глуповат носорог.

— Състоянието на болните не се е подобрило, но и не се е влошило — проговори отмерено Акмолаев. — Причинителят на болестта все още не е открит, макар че, по всичко личи, това е въпрос на близките часове. Това е положението.

После наведе глава, с което във всички кабинети дават да се разбере, че, разговорът е свършен.

— Кой е този лекар, който току-що беше при вас? — попита Анджей.

Привичната усмивка на делова учтивост този път не се появи. Акмолаев се намръщи. В него обаче явно се бореха две противоречиви желания: да избегне неприятната смяна на темата или, напротив, да облекчи душата си, като каже онова, което не би могъл да каже пред никой друг събеседник.

— Аз току-що разговарях с него — побърза да уточни Анджей.

— Пресата, както винаги, е оперативна. Вашите симпатии, разбира се, са на негова страна?

— Смелостта всякога подкупва — предпазливо каза Анджей. — Впрочем добър лекар ли е той?

— Прекрасен лекар — Акмолаев искаше да убеди самия себе си.

— Мей — как му е цялото име?

— Мей Ликантер, лекар на „Джей — 7“, извикан по тревога заедно с другите. Какво впечатление ви направи той?

— В него има нещо фанатично.

— Точно така! — Акмолаев доволно кимна. — Той е фанатик и то съвсем неприкрит. Някакъв космически Савонарола.

— Савонарола?

„Ето чий образ ме преследваше! — помисли си Анджей. — Станалият нарицателен благороден и зловещ образ на фанатика, чертите на когото ми се привидяха в лицето на Мей…“

— Да. Савонарола. Защо ви учудва това сравнение? Нима този човешки тип е изчезнал? Той е приел друг облик, обзет е от други идеи, но в останалото: … „Който не вярва в моята истина, той е враг на истината!“ Нима не е така?

— Да речем, че е така — каза Анджей. — Но обективно неговият стремеж е насочен към благото на…

— Даже ако неговата главна цел е да докаже правотата на своята теория? Съгласен съм.

— Тогава вашата позиция е още по-неразбираема за мене.

— Да започнем с това, че той не е първият и не е последният доброволец. Всеки на негово място би се стремил към Ганимед. Всеки! И вие също, ако бяхте лекар.

Анджей кимна в знак на съгласие.

— Впрочем — продължи Акмолаев — да бъдеш в такава ситуация герой е по-леко, отколкото да не бъдеш. Инстинкт. Благородният, но сляп инстинкт движи доброволците. А защо, ще попитате вие, да не разрешим саможертвата? Та хората рискуват своя, а не чуждия живот? Така! Но техният живот не ни е чужд; на вас, на мене, на цялото човечество не е безразлично колко хора ще изпаднат в беда. По-нататък. Някога, когато по време на война войникът закривал с тялото си амбразурата, той е спасявал своите другари от огъня, т.е. не е загивал напразно. А тук няма даже и това. Осем души — осем заболели, а дулото на картечницата не е затиснато. И какво? Ще заповядате да я затискаме непрекъснато с нови тела? Може би след десет, след сто тя ще се задави? Хора ли сме ние, или сляпо летящи в огъня пеперудки? Сега се извършва изпитание не на смелостта, не на благородството, а на нашия разум. Нещо във вас протестира против моята логика? В мене също. Но аз не се колебая. Ето, ако Земята каже: лекарството е намерено, но ние не сме сигурни, трябва да се изпита. Аз ще изпратя Ликантер на Ганимед. Ако заболее Ликантер, ще изпратя други лекари и аз ще отида, ще заставя да отидат тези, които не искат да отидат. Но сега — не! Не, защото е безсмислено и престъпно.

— Значи теорията на този Ликантер от ваша гледна точка е…

— Тя не е съвсем абсурдна — бързо проговори Акмолаев. — Ако чрез продължителна тренировка човек придобие власт над някои автономни процеси на своето тяло, то… Но Ликантер всъщност няма доказателства.

— Той ме уверяваше, че е способен да поглъща болестотворни култури, без те да му причиняват вреда.

— Експертиза не е правена, но дори така да е, какво? Познавах един човек, който — няма да повярвате — можеше да пие циановодородна киселина. Специалистите ще ви обяснят защо това е възможно и защо такава способност във всеки друг случай е безполезна. Ликантер вярва безгранично в своята правота и затова напорът му е бесен! Тук вече въпросът е принципен: или сме учени, или вярващи. Или се опираме на разума, или тичаме след първия пророк. Или — или, трето няма.

Акмолаев взе сифона. Анджей гледаше напрегнато как скачат мехурчетата във водата, как се движи адамовата му ябълка и как чашата прозвънва.

— Знаете ли — каза Акмолаев шепнешком, като остави чашата, — понякога завиждам на такива като Мей… Каква свобода само — да се отдаваш изцяло на порива на страстите! Без да избираш пътя, без да се замисляш, се втурваш да спасяваш… А ти стой тук, отчитай, планирай, стиснал юмруци…

Акмолаев млъкна, по лицето му се разля някаква извиняваща се усмивка. Но веднага щом зазвъня комутаторът, тя изчезна, като че я издухаха.

— Акмолаев на телефона. Да… Какво?… Какво?!

Анджей се сепна. Той не чуваше за какво се говори, но самият вид на Акмолаев му каза повече, отколкото думите.

Ръката на Акмолаев трепереше. Той изпусна слушалката.

— Умрял ли е някой?! — въздъхна Анджей.

— Отлетял!

— Как… отлетял? — Анджей помисли, че е престанал да разбира смисъла на най-обикновените думи.

— Така — отлетял. Малко ли ракети имаме…

— Тук! Болен?!

— Какъв болен? Излетял е Мей Ликантер! Вие можете ли да разберете това? Можете ли?

— Ликантер? На Ганимед?

— И… сега?

— Нищо. Него ще го изхвърлят от Космоса, а мене ще ме снемат от този пост.

— Но може би…

— Ликантер ще стори чудо? Няма да се разболее? Това ли имате пред вид? Резултатът ще бъде все същият.

— Не разбирам. Нищо не разбирам!

— Какво има тук за неразбиране? Аз забраних на Ликантер да лети, той наруши заповедта и щом като никому не дойде наум да попречи на достъпа до ракетите, сега той ще кацне на Ганимед. Толкоз. От гледна точка на неговата и на моята съдба всичко, което ще се случи там, няма и най-малко значение! Него ще го уволнят от космическите служби, защото той съзнателно наруши дисциплината, а мене — за това, че съм лош началник, щом заповедите ми не се изпълняват.

— Не можете ли да се свържете с ракетата?

— Защо? За да викам, да заплашвам, да удрям с юмрук? Късно е. И глупаво. Той знаеше къде отива, чу всичките ми доводи.

— Извинете, ако Ликантер не заболее и окаже помощ на болните, то в очите на цялото човечество…

— … той ще бъде герой? Вероятно. Той ще бъде герой, а аз, човекът, който се е презастраховал. Само че в Космоса няма да го оставят, каквото и да мисли обществеността.

— Не съм сигурен.

— Значи не си давате точна сметка кои сме ние! Романтиката на предната линия, геройски пориви, пионери на космическите делници — така мислите вие, нали? Това е лъжа, защото е полуистина! Космосът е работа сериозна, отговорна, опасна и нейната основа е ор-га-ни-за-ци-я-та! Цялата наша устойчивост тук е устойчивостта на живата пирамида и своеволието в нея не е простъпка, а престъпление. Иначе би било безотговорна разходка, иначе би било неделна екскурзия, а това значи кръв и смърт. Със същата неизбежност, с която водата замръзва на студа, дисциплината циментира човешкия колектив толкова по-здраво, колкото условията са по-трудни. Това не е измислено от нас, това е неизбежността на закона. Тук може само така и никак другояче!

Анджей беше поразен от страстните, студени и яростни думи на Акмолаев, звучащи почти като химн на системата, която действува по железните правила на машините и се гордее с това.

— Бихте ли ми разрешили да се свържа с Ликантер? — попита той.

— Моля! — Акмолаев демонстративно посочи пулта. — Това също няма нищо да промени.

„Какви хора! — мислеше изумен журналистът. — Извънредно произшествие, аврал, паника, а те…“

Анджей побърза да включи стереовръзката.

— Ало, Ликантер! — викна Волчек, щом в дълбочината на екрана се появи изображението на тясната кабина. — С вас говори кореспондентът…

— Виждам — отблясъкът от щита на шлема пречеше да се види лицето на Ликантер и не можеше да се разбере гримасничи ли той, или се смее. — Какво искате?

— Отговорете как можахте да нарушите онова, което съставлява основата на цялата космическа система.

— Та това са мисли на Акмолаев. Все ви се ще да намерите златната среда между различните истини. Няма да стане! Да, всички ние тук вървим като че ли по въже. Затова всеки трябва да живее по правила. Вярно, три пъти вярно! А ако равновесието вече е нарушено? Тогава спасението е в инициативата и само в инициативата! И в доверието към нея. Ясно ли е?

— Не…

— Не?! Приближавам към Ганимед, не ми е до разговори.

Ръката на Ликантер докосна превключвателя и образът изчезна.

— Той не е прав и здравата ме подведе — каза Акмолаев, гледайки угасналия екран. — Това не ми пречи да го уважавам. И все пак такива фанатици нямат място при нас.

— Ликантер може да победи. А победителите не ги съдят.

— Напротив, съдът над победителите е по-нужен, отколкото съдът над победените. Помислете над този парадокс и ще се убедите, че съм прав. Само в едно съм съгласен с Ликантер — времето за разговори мина. Така че — довиждане.

След много часове към Земята тръгна последният репортаж на Анджей Волчек:

Влизайки в шлюза на болничната зала, която доскоро беше научноизследователска станция, Мей Ликантер, разбира се, и не подозираше, че биологичните станции в Пущино и Гринвил едновременно бяха почти достигнали до разгадаването на странната болест.

Сякаш предизвиквайки някого, той пристъпи към работа без ръкавици и маска. „Те не помогнаха на моите колеги — каза той — следователно са безполезни и само пречат.“

В тази постъпка се оглежда целият Ликантер.

Чакахме какво ще стане, не вярвахме в чудото и се надявахме, готови бяхме да дадем години от живота си, само то да се случи.

Времето минаваше, стереомониторите на станцията фиксираха безпристрастно всеки жест на Ликантер, всяка черта от неговото слабо, мрачно, сякаш овъглено от напрежението лице.

Ликантер си беше все така жив и здрав, жив и здрав напук на всички прогнози.

Така се извърши чудото. Това не значи, разбира се, че неговата теория е вярна. Известно е, че не съществуват два съвършено еднакви организма. По този начин еволюцията е защитила нашия вид, също както разделението на кораба на сектори го предпазва от беди.

Всеки от нас е различен, в това е тайната на нашата издържливост! Ето защо нито една, даже и най-смъртоносната епидемия не може да погуби цялото човечество нито днес, нито в бъдеще. Напълно възможно е именно организмът на Ликантер да е криел в себе си онези резерви на съпротива, които ни е дала природата.

В очакване на добри новини от Земята тук, в базата, стояха съвсем готови ракети, за да може бригада лекари да тръгне за Ганимед веднага, щом стане известна природата на вируса и мерките за защита срещу него. А в това време на Ганимед беше само Ликантер, който едновременно беше и лекар, и изследовател, и медицинска сестра, и болногледачка.

Сега, след като всичко е вече минало, когато клиничната картина на болестта е известна, стана ясно и нещо друго. Най-опасните часове на кризата са били точно тогава, когато единствен Ликантер беше край болните, а бригадата — още на път! Ако той не беше там, не би имало кой да приготви и да инжектира на парализираните оня комплекс от лекарства, който, както вече беше известно на Земята, единствен можеше да ги спаси.

В последна сметка вероятно това обстоятелство спаси от гибел поне шест от осемте.

Добро е всичко, което свършва добре. А би могло да бъде и иначе… Съвсем иначе. В победата се намеси и щастливият случай. И може би не само един.

И така свърши се ужасът на неизвестността, терзанията на тревогите, разумът на човека отново надви тъмните сили на природата. Болните вече не са заплашени от нищо. Скоро, много скоро те ще прегърнат роднини и близки…

Време е и ние да се замислим над урока, който получихме. В часа на победата и ликуването? Да, именно. Нелеп е призивът да се извлича урок от поражението — той ще бъде извлечен и без призив. Но победата, може би защото е победа, притъпява остротата на критиката към недостатъците. В това се крие опасността от победата.

Да, опасността! Та победата — това е преодоляване на бедата. Ще заглуши ли екът на възторга нуждата от анализ на най-съществените причини, които донесоха бедата? Пропуските и грешките, които я задълбочиха? Постъпките, които може да се тълкуват и така, и така? Или ще решим, че правилата, които са добри днес, ще са добри винаги? Победата укрепва вярата, че методите, с които е била подготвена и постигната, са образцови и затова — неприкосновени. А законите на диалектиката властвуват изцяло и тук.

Случаят на Ганимед трябва да ни напомня за това!

Анджей стоеше в ъгъла на долната палуба. Оставаше по-малко от час до старта към Земята и той трябваше вече да тръгне към шлюза, както сториха другите, но журналистът се бавеше.

Страхуваше ли се от срещата, или я търсеше? Онова, което го мъчеше най-много, бе, че и досега той не можеше да определи кой има по-голямо право в жизнения спор, който се решаваше пред очите му. Сам разбираше, че от тази негова объркаността пострадаха репортажите му, защото в тях липсваше неговата собствена позиция, той правеше реверанси и на двете страни. А от позицията му в този момент зависеше не само яркостта на репортажа… Какво е това? Безкрила боязън пред крайностите? Или умът му не е подготвен за задълбочена оценка на събитията и възгледите? А може би е просто леност, която чака животът да произнесе присъдата и всичко отново да стане просто и ясно?

„Умуване — реши Анджей. — Глупаво и ненужно умуване. Все едно от мене нищо не зависи. Информацията, моята работа е само информацията, нея аз познавам, тук съм вещ.“

Мислеше си и не мърдаше от мястото си.

Чуха се стъпки, но не тези, които той очакваше. Санитарният инспектор, изпъчил корем, се разхождаше по палубата, а изразът на лицето му беше така величествен, сякаш изпълняваше някаква мисия и очите му се плъзгаха по ъгълчетата, като че ли проверяваха наред ли е всичко в поверения му стерилен свят.

— А, вие ли сте… — инспекторът се спря. — Отлитате?

— Отлитам. А вие оставате?

— Налага се. Бих се радвал да тръгна, но какво да се прави — работа, дълг…

Двамата замълчаха.

— Вчера комисията завърши работата си — каза внезапно инспекторът. — Не бе открито никакво нарушение в спазването на санитарните правила. Самите правила, разбира се, ще станат още по-строги.

— Ами, добре. Поздравявам ви.

— Да, никакви нарушения… Желая ви щастлив полет и всичко хубаво!

— Благодаря.

Инспекторът протегна ръка и Анджей я стисна. После кимна. Инспекторът си тръгна.

Само след минута Анджей видя Ликантер. Спусна се към него, но Ликантер или не го забеляза, или не искаше да го забележи.

Журналистът дълго гледа подире му. Навел глава, Ликантер вървеше със своята рязка, разсичаща пространството походка. В ръката си държеше малко куфарче.

Както и Анджей, никой не го изпращаше.

Репортьорът въздъхна и тръгна след него.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.